

P A T R O N A T
D'ESTUDIS HISTÒRICS
D'OLOT I COMARCA

(Annals 1995)

p. 109 - 116

*Dos eclesiàstics
guerrillers
en la
Primera
Guerra
Carlina*

Ramon Llongarriu

En la primera de les guerres carlines, l'anomenada dels Set Anys (1833-40), hi prengueren part dos eclesiàstics de dues parròquies de la comarca. Foren l'ecònom de Sant Salvador de Bianya i el vicari de Sant Llorenç d'Oix. Del primer se'n tenen força notícies. Del segon ni tan sols se'n coneix el nom. Moltes vegades sembla que es tracti de la mateixa persona perquè el tal ecònom, abans i per a poc temps, havia exercit de vicari a Oix on podia haver-se guanyat una influència aprofitable per qualsevol successor que, com ell, sentís la causa carlina. Intentarem explicar-ho.

Dades personals

Mossèn Pere Massanas i Palol nasqué a Foixà (Baix Empordà) el 20 de gener de 1805, fill de Paulí Massanas, carreter, i de Narcisa Palol. El dia 22, fou batejat a la parròquia de Sant Joan i li foren imposats els noms de Pere, Tomàs i Joan. Juntament amb tres germans fou confirmat el 13 de setembre de 1820.⁽¹⁾

El 18 de setembre de 1830 fou ordenat sacerdot pel bisbe Dr. Castaño. L'any 1833 fou nomenat ecònom de les parròquies de Santa Margarida i de Sant Salvador, ambdues de la Vall de Bianya. A partir d'aquesta data ja no es troba més en la documentació de l'Arxiu Diocesà. Es pot afirmar que, de

(1) *Arxiu parroquial de Sant Joan de Foixà. Baptismes 1686-1817 ff. 220 i 249.*

1837 a 1849, no és en cap nomenament de vicari o rector. I en els llistats de sacerdots de la diòcesi de 1865 i 1876, no hi figura.¹²¹

Vicari a Oix

Abans del nomenament d'ecònom de les parròquies esmentades, el trobem en els registres sacramentals de la parròquia de Sant Llorenç d'Oix en funcions de vicari. Tractem del llibre d'òbits 1820-1851 que comença al foli 18, en data del 28 d'octubre de 1826, amb senyals evidents d'haver estat arrancat el plec que comprenia de l'1 al 17, no obstant i haver-se salvat l'índex. En el full primer, hi trobem la firma de "Isidro Corcoy Pbro. y vicario de Oix." El llibre continua fins al foli 76, on consta la visita pastoral del bisbe Dr. Florencio Lorente seguida de quatre partides més. Després de dos fulls en blanc, comença el "2º Libro de Conferencias Teológico-morales y litúrgicas que empieza en enero de 1919." Pau Torrent succeeix el Corcoy esmentat en ajuda de "Pal.ladi Pagès i Marcé Pbro y Rector de Oix", el qual encara signa el 4 de setembre de 1830. Tot seguit substituït pel "Cura Parroco de Setcases", Antoni Pagès (un germà?), per indisposició de Pal.ladi, el qual ja no trobarem més. En arribar el 24 de novembre d'aquell mateix any — 1830 — al foli 28 hi apareix la primera signatura de *Pedro Massanas y Palol Pbro. vicario de Oix*. Hi continua tot l'any 1831 i, del 1832, arriba fins al 16 de setembre. A la parròquia de Sant Llorenç d'Oix, doncs, hi estigué uns vint-i-dos mesos.

El va seguir en el ministeri Francesc Camps fins al 4 de juliol, és a dir, mentre encara Massanas hi era. A partir de 1833, contrastarem els registres parroquials amb els "Quaderns de nomenaments de la Secretaria de Cambra i Govern de la Diòcesi de Girona", tot i fer avinent que el desori de la guerra influí en el bon ordre eclesiàstic. La rectoria d'Oix, per exemple, fou "vacant" de 1839 a 1845, cosa que vol dir que no es convocaven oposicions.

L'any 1833 Joan Serra és nomenat vicari d'Oix, i l'octubre del mateix any

(2) Arxiu Diocesà, "Quaderns de nomenaments de la Secretaria de Cambra i Govern del bisbat de Girona". Dades degudes al Dr. J.M. Marquès.

hi firma com a ecònom. Juntament amb ell fou designat un altre vicari, l'Andreu Tusell. L'abril de 1835 a la rectoria hi havia Josep Masoliver d'ecònom i Miquel Masoliver de vicari, els quals hi van estar fins al febrer de 1848. Eren dos carmelites exclaustrats.

Mossèn Andreu Tusell

No hem trobat el destí de Joan Serra a partir de 1835 i en el de l'Andreu Tusell, en el "Registro de vicarios para el año 1833", a continuació de la seva inscripció s'hi troba una nota premonitòria: *Se marchó sin licencia*. On va anar? D'ell només en sabem que era natural del lloc de Gaserans, agregat al municipi de Sant Feliu de Buixalleu (la Selva). L'arxiu de la parròquia, anihilat l'any 1936, ens impossibilita qualsevol recerca.

Notem, també, que en el registre "Parroquias a donde se destinaron Vicarios, Ecónomos o Regentes desde 1835" els exclaustrats Josep i Miquel Masoliver, carmelites, que d'antuï foren destinats a Santa Eulàlia de Begudà, en realitat van anar a la parròquia d'Oix, com hem dit suara. Això palesa un canvi imprevist cap a Oix.

Així doncs, de tots els eclesiàstics esmentats, els compromesos dins les dates límit de la contesa són Joan Serra i Andreu Tusell. Si Serra hagués anat a guerrear se n'hauria recordat molt tard. Restà a Oix fins l'abril de 1835. En canvi l'Andreu Tusell fou substituït el març de 1834 després d'haver marxat sense coneixement dels seus superiors. El "se marchó sin licencia" dóna peu al supòsit d'haver marxat ocultament mogut per anar on no podia donar-ne explicacions. D'amagatotis, doncs, cap a les guerrilles carlistes. El "vicari d'Oix", desconegut, seria l'Andreu Tusell, que reuneix totes les condicions per poder-lo considerar com a tal.

Ecònom a Sant Salvador

El 24 de juny de 1833, en el llibre de Baptismes 1806-1851 de la parròquia de Sant Salvador de Bianya, al foli 174, hi ha la primera firma de "Pere Massanas Palol Pvre. i ecònom." Com a tal hi continua fins al dia 7 de gener de 1834. El segueix Ciprià Buscatell, ecònom, el mateix gener de 1834. Al

cap d'un any —gener de 1835— hi ha Gregorio Tomàs en qualitat de “Cura Párroco”. Deu anys més tard encara hi continua amb l'ajut successiu d'Anicet Fontfreda, un exclaustrat, i Francesc Ferrarons, com a vicaris.

A la parròquia de Sant Salvador, doncs, hi estigué uns sis mesos.

Davant de possibles dificultats en el cobrament d'alguns drets, potser discutibles amb el seu antecessor, ja difunt, Massanas nomenà un apoderat per tal que gestionés la defensa dels seus drets. Aquest procurador, en efecte, requerí el representant del precedent rector, per tal d'esclarir algun concepte.⁽³⁾

De la parròquia de Santa Margarida de Bianya, destruït el seu arxiu, res no en podem dir.

Gestes bèl·liques

La primera gesta bèl·lica de mossèn Massanas tingué lloc el febrer de 1834. Fou una topada amb unitats dels “Voluntaris d'Isabel II”. A Olot, se n'havien organitzat dues companyies per disposició del governador de Vic. L'escamot facciós quedà dispersat i els seus components passaren la frontera de França.⁽⁴⁾ Una altra fou la batussa que tingué lloc el juliol de 1835 a les rodalies de Beget, a resultes de la qual 35 insurrectes també foren forçats a traspasar la frontera.⁽⁵⁾

De l'actuació dels voluntaris d'Isabel II, en tenim constància pels xocs amb els revoltats de la comarca: *A 21 de mayo de 1837 fué muerto por los voluntarios de la Reina Dña. Isabel 2ª, mientras huía de ellos, Antonio Riu (...) de esta parroquia (...). Murió dicho Antonio en la otra parte del Llierca, a medio cuarto de este pueblo.* El mateix dia, hi ha una altra baixa: *...Jaime Espunya soltero, de Ridaura (...) su muerte acaeció en la otra parte del Llierca (sic) a medio cuarto de este pueblo.* (Arxiu d'Oix: òbits 1820-51 f. 43).

(3) A.H.C.O. Notariat, secció d'Olot, l Sayol 1832/33 (rte. 1631) fol. 121, 14.6.1833 i fol. 184, 3.9.1833.

(4) Paluzie i Cantalozella, E. *Olot, su comarca, sus extinguidos volcanes, su historia civil, religiosa y local.* Barcelona. Establecimiento tipográfico de Jaime Jeps. 1860, p. 126.

(5) Mundet i Gifre, J. *La primera guerra carlina a Catalunya.* Barcelona. Abadía de Montserrat, 1990. p. 80.

El setge d'Olot

Massana, però, tenia els ulls posats a la vila d'Olot i rondava pels seus entorns. El setembre de 1835, la comandància d'armes de la vila i districte d'Olot, a cura de Joan Fàbrega, ordenà al comandant del "Batallón de Urbanos 8º Ligº: *Con motivo de hallarse la facción del cura Massanas, Burjó y Guitart en el llano de Bianya y Castell (sic) del Coll, procurará Vd. reunir todo el Batallón de su mando a fin de salir a atacar dicha facción, por ser uno de aquellos casos urgentes que no dan lugar a tomar otras providencias para batirlos. Dios gude. a Vd. m. a. Olot 20 de sete. de 1835. Juan Fábrega.*⁽⁶⁾

L'alt comandament de la partida mereix un comentari. Ignasi Brujó (aquí Burjó, en grafia equivocada), era de Lledó (Alt Empordà), fill d'uns propietaris. Fou ajudant d'Eroles en la guerra del Trienni. Un document de 1826 el considerava sospitos de voler proclamar rei a Carles V juntament amb altres militars. L'acusació no prosperà per manca de proves.⁽⁷⁾

En Guitart segurament era Jaume Guitard, coronel, que tingué el comandament d'un "Batallón de Guías del Ampurdán", integrat dins la "Divisió de Girona" el capitost de la qual era Brujó.⁽⁸⁾ Tot i aquests destacats caps, el setge d'Olot fou encarregat a mossèn Massanas per part del general J.A. Guergué, cap de la columna navarresa vinguda a Catalunya. Fou establert el dia 29 de setembre i l'ecònom de Sant Salvador envià a la vila la primera intimidació: *En nombre del Rey N.S.D. Carlos 5o. Siendome natural el amor a la Patria y a los amantes de la Religión y el Rey; a vista de la preocupación en que viven los moradores de esta villa de Olot, no puedo menos que invitarles por primera y última vez, si despreocupados ya de sus locuras quieren abrazar gustosos el yugo suave de nuestro amoroso Monarca D. Carlos 5o. (q.d.g.) y rendirme las armas cuantos estan bajo el mando de V., le prometo bajo mi palabra de honor, que nadie experimentará el rigor que*

(6) A.H.C.O. Lligall "Bèl·lica".

(7) Mundet, obra citada, p. 34, nota 3.

(8) Mundet, *ibídem* p. 434.

después les será imposible evitar. Este es un favor que quiero dispensar a esta Villa; y así, si quiere V. salvar su persona debe V. procurar que esta Villa proclame a una voz a nuestro Monarca, y que me rindan sus armas en testimonio de fidelidad. Para mi gobierno me dará contestación lo más presto posible. Dios guarde a V. muchos años. San Salvador de Bianya, 29 Setiembre de 1835. Pedro Massanas Pbre. (sic). Al Sr. Comandante de armas de la Villa de Olot.⁽⁹⁾

Muy Leal Villa

La vila rebé altres diversos ultimàtums. Un del “comandante Martirian Serrat”, i altres, fins a tres, del general Juan Antonio de Guergué. Tots amb terminis, amenaces i promeses, cap dels quals no fou acceptat per Olot segons les dues respostes de la Comandància d’Armes, l’última de les quals, redactada en el més estricte estil numantí, deia: *Comandancia de Armas de la Villa de Olot. El Magnífico Ayuntamiento de esta Villa y la Guarnición que la compone han resuelto morir todos por sostener los legítimos derechos de la Reina Doña Isabel IIa. Dios guarde a V. muchos años. 8 de octubre de 1835. Juan Fábrega. Sr. Comandante general de las tropas navarras.*⁽¹⁰⁾

Olot no sucumbí i amb la seva gesta es guanyà el títol de *Muy Leal Villa* concedit per les Corts espanyoles el 10 de desembre de 1836 i fet públic, amb la reial signatura, el 19 de març de 1837. Molt Lleial Vila d’Olot. De Ciutat en serà a partir de 1907.

(9) D.J.P. *Relación de la heroica defensa de la villa de Olot contra los enemigos del trono legítimo, y libertades patrias. Olot. Ajuntament. 1835, p. 30.*

(10) D.J.P. *ibidem* p. 36.